

Laavenjostoelatjkoe Saemiedigkien jñh Trööndelagen fylhkentjielten gaskem 2019 - 2022

*Siebriedahkeulmie: Saemien gielem, kultuvrem jñh siebriedahkejieledem
Trööndelagesne nænnoestehtedh jñh våajnoes darjodh*

Bijjemes ulmie latjkojne lea sjiehteladtedh akten ihkuve tjåadtjoen laavenjostose guejmiej gaskem dejnie aamhtesnie mah leah saemiej jñh saemien dajvi bijre Trööndelagesne, jñh aaj dejtie ektesne prioriteradidh.

Guejmieh sijhtieh eadtjohke diëdtem vaeltedh gorredimmien jñh evtiedimmien åvteste saemien gieleste, kultuvreste jñh siebriedahkejeliëdistie. Dej akte sjiere diëdte gorredidh jñh sjiehteladtedh guktie maahta åarjelsaemien gielem, kultuvrem, jielemem jñh abpe jeatjah siebriedahkem evtiedidh. Guejmieh sijhtieh dan åvteste akten ektie politihken bijre laavenjostedh daënnie suerkesne, akten latjkehts tjaatsegen tjirrh goh våarome akten politihkeles sjæysjalæmman dovne Saemiedigkesne jñh Trööndelagen fylhkentjieltesne. Guejmieh tjiehkelaakan daejrieh åarjelsaemien dajve aaj fylhken raasti ålkoli jåhta, jñh guejmieh leah voerkes dan bijre.

Latjkoe tjuara tjoevkesisnie vååjnedh fylhkentjielten orre råålleste goh siebriedahkeevtiedæjja, maam Stoerredigkie lutnji jñh nænnoestehti Regijonaalebievnesisnie (Biev. St. nr. 22 (205-2016) Nye,

folkevalgte regioner – rolle struktur og oppgaver (Orre, almetjeveeljeme regijovnh – ráálla, struktuvre j̄ih laavenjassh) j̄ih Trööndelagen fylhkentjielte lea reeremefylhkentjielte saemien gīelese.

Bielie 1 Saemien kultuvre j̄ih siebriedahkejielede

Regijonaale soejkesjimmie j̄ih areaalereereme

Eatnemevåarome saemien kultuvrese j̄ih jielemebarkose lea deadtoven nuelesne. Guejmieh latjkoeh daate lea naakede maam maahta vuastalidh akten eadtjohke j̄ih voerkes soejkesjimmien tj̄irrh fylhkendaltesisnie. Guejmieh ulmine utnieh saemien siebriedahkeevtiedimmie, kultuvre j̄ih jielemebarkoe krööhkesuvvieh j̄ih evtiedimmienuepieh åadtjoeh regijonaale soejkesjimmesne j̄ih areaalereeremisnie.

- Guejmieh sijhtieh eadtjohkelaakan ektesne dīedtem vaeltedh juktie eatnemevåaromem saemien kultuvrese, jielemebarkose j̄ih siebriedahkejeliedasse fylhkesne gorredidh.
- Guejmieh utnieh evtiedimmie saemien siebriedahkijste lea akte vihkeles bieliie regijonaale soejkesjimmeste.
- Prinsihph Saemiedigkien soejkesjeb̄ihkedæjjesne edtjeh vâaroemasse bījesovvedh regijonaale soejkesjeprosessine. Trööndelagen fylhkentjielte sæjhta Regijonaale soejkesjem areaaleåtnose evtiedidh 2019/2020. Båatsoe edtja meatan årrodh soejkesjisnie.

Almetjehealsoe – healsoe j̄ih sosijaaledīenesjh

Nasjonaale j̄ih gaskenasjonaale konvensjovni mietie saemien årroji lea reakta akten healsoe- j̄ih sosijaaledīenesjasse mij saemien gīelem j̄ih kultuvrem vâaroeminie åtna.

Guejmieh latjkoeh seammavyörtogs healsoe- j̄ih sosijaaledīenesjh saemien årroejidiie leah akte ulmie.

Guejmieh latjkoeh healsoe- j̄ih sosijaaledīenesjh edtjeh sj̄iehtedamme j̄ih sj̄iehteladteme årrodh fiereguhten daerpiesvoetese.

Guejmieh latjkoeh vielie dotkemebaseradamme daajroe lea daerpies, j̄ih aaj laavenjostoe, prioriteradimmieh j̄ih ektie barkoe gaajhkine njeiptjine juktie ulmiem jaksedh akten seammavyörtogs healsoe- j̄ih sosijaalefaalenassen bījre.

Staarepolithke

Saemieh staarine reaktah j̄ih krīevenassh utnieh hijven j̄ih seammavyörtogs faalenasside gosse lea j̄ijtsh kultuvredarjomi bījre, åtnoen bījre j̄ijtsh gīelijste j̄ih līerehtimmie- j̄ih tryjjesfaalenassijste mah fiereguhten daerpiesvoetem gorredieh.

Guejmieh edtjeh laavenjostedh guktie reaktah j̄ih faalenassh saemide staarine gorresuvvieh.

Tråante 2017 lij akte vihkeles j̄ih åajvoeh m̄ierhkesjim̄mie 100-jaepienheevetimmeste saemiej voestes rijhketj̄aanghose. Guejm̄ieh sijhtieh skraejriem vaeltedh guktie maahta aelkedh gyhtjelassem digkiedidh akten fierhtenjaepien Tråante-öörnedimmien bijre j̄ih Tråanten r̄åålla goh saemien staaretj̄ielte. Tråanten tj̄ielte maahta saemien tjeahpoem, kultuvrem j̄ih beapmoem v̄åajnoes darjodh aavoedimmien sj̄iekenisnie goevten 6. biejjeste. Laavenjostoe Tråanten tj̄ielten, Saemiedigkien j̄ih Trööndelagen fylhkentj̄ielten gaskem j̄århka juktie skraejrieh d̄årjoetidh mah maehtieh daejnie viehkietidh. Saemien byjresh j̄ih siebrieh tj̄uerieh v̄åaroeminie årrodh juktie daam evtiedimmielaavenjassem loetedh.

Lierehtimmie

Guejm̄ieh latjkoeh hijven lierehtimmie j̄ih hijven byjjenimmienuepieh saemien maanide j̄ih noeride Leah joekoen vihkeles akten hijven evtiedimmien gaavhtan fylhkesne, j̄ih sijhtieh evtiedimmien bijre laavenjostedh ovmessie r̄åajvarimmijste, prosjektijste j̄ih darjoemijstie gusnie maanah j̄ih noerh Leah meatan.

a. Reakta saemienlierehtæmman.

Guejm̄ieh edtj̄ieh barkedh juktie gaajhkh learohkh j̄århkelierehtimmesne faalenassem åadtjoeh lierehtimmien bijre saemien ḡielesne.

Guejm̄ieh edtj̄ieh viehkietidh guktie fylhkentj̄ielten j̄århkeskuvlh saemien ḡielelierehtæmman sj̄iehteledtieh, saemien faagine j̄ih saemien kultuvren j̄ih histovrijen bijre.

b. Learoesoejkesjh j̄ih faalenasestruktuvrh j̄århkeskuvlide.

Guejm̄ieh edtj̄ieh barkedh juktie saemien sisvege nænnoesåbpoe sj̄ædta orrestimmesne learoesoejkesj̄ijstie, j̄ih sijhtieh evtiedimmie viehkietidh dehtie saemien sisvegistie learoesoejkesjinie. Fylhkentj̄ielte edtja tsevsiedæjjine årrodh juktie daah biehk̄ieh leavloem åadtjoeh ööhpehtimmesne.

c. Learoevierhtieh.

Guejm̄ieh edtj̄ieh laavenjostedh juktie learoevierhtiedaerpiesvoetem goerhtalledh. Guejm̄ieh edtj̄ieh Maahtoedepartemeentine laavenjostedh d̄årjoeöörnegi bijre learoevierhtide j̄århkelierehtimmesne dejnie aajkojne hijven öörnegh buektietidh mah saemien learoevierhtieh eevtj̄ieh. Joekoen daerpies åarjelsaemien learoevierhtieh lutnjedh.

d. Maahtoeprogramme.

Guejm̄ieh j̄ååhkesj̄ieh geervelierehtimmie saemien ḡeline, joekoen eejhtegidie mej maanah mah saemien ḡielelierehtimmien j̄ih lierehtimmien saemien ḡielesne utnieh skuvlesne, sæjhta ḡielemaahtoe j̄ih åtnoem saemien ḡieleste fylhkesne nænnoestetedh.

Guejm̄ieh sijhtieh daerpiesvoetem vuesiehtidh j̄ih d̄åårrehtimmien åvteste barkedh j̄ieniebistie saemienḡieleldh lohkehtæjjijste, joekoen saemien faagine. Saemiedigkie j̄ih

fylhkentjälte laavenjostoeh ektie stipendeöörnegh hammoedidh juktie saamastallije lohkehtæjjah dåårrehtidh. Saemien maahtoe lea joekoen daerpies jieniebinie saemien faagesuerkine. Guejmieh sijhtieh skraejriem vaeltedh guktie akte universiteete- jñh jñlleskuvlefaalenasse evtiesåvva jieniebidie faagesuerkide.

Sjiehteladteme karrierebñhkedimmie tjuara akte bielie sjñdtedh skuvleaarkebiejjeste saemien noeride.

e. **Dotkeme jñh evtiedimmie.**

Guejmieh laavenjostoeh bñjre latjkoeh juktie saemien dotkemem eevtjedh dejnie aajkojne dotkemedarjoemidie lissiehtidh åarjelsaemien gielen, kultuvren, siebriedahkejjeleden jñh histovrijen sisnjelen Trööndelagesne.

f. **Vierhtieskuvlh**

Røros jñh Kråangken jåarhkeskuvlh aktem sjñere dñedtem utnieh goh åarjelsaemien vierhtieskuvlh saemien faagi sisnjeli jåarhkeskuvlesne. Vierhtieskuvledñedte sæjhta jiehtedh tjñrrehtidh, aktem veanhtadihks elliesvoetem vedtedh jñh lierehtimmiem saemien faagine guhkiebasse evtiedidh regijovnesne jñh åarjelsaemien dajvesne.

Jieleme

Guejmieh aktem verries, nænnoes jñh gellielaaketje saemien jieliemassem sijhtieh mij saemien kultuvrem, eatnemem jñh byjresem våaroeminie åtna jñh dam krööhkeste.

Guejmieh sijhtieh dan åvteste akten gellielaaketje jielemen åvteste laavenjostedh mij våaromem sjugnede jñh vaarjele verries voenges siebriedahkide, gusnie almetjh sijhtieh veasodh. Guejmieh sijhtieh strategijh koordineradidh jñh iktedidh jielemeevtiedæmman Trööndelagesne. Guejmieh latjkoeh entreprenørskap jñh innovasjovne dovne orre jñh aerpievuekien jielemi sisnjeli Leah vihkeles juktie jienebh barkoesijjeh sjugniedidh, jñh sijhtieh dan åvteste eadtjohkelaakan råajvarimmiej jñh prosjekti åvteste barkedh dan bñjre.

Åarjelsaemien dajve golme fylhki jñh göökte laanti bijjelen jåhta. Laavenjostoe Nordlaantine jñh Hedmaarkhine jñh dej golme leenigujmie Sveerjesne byöroe læssanidh jñh evtiesovvedh.

a) **Båatsoe.**

Guejmieh latjkoeh båatsoen areaalevaarjelimmie tjuara gorresovvedh. Båatsoe lea deadtoven nuelesne gellede lehkeste jñh dan åvteste båatsoe aktem sjñere daerpiesvoetem åtna gåatomedajvide vaarjelidh. Båatsoen areaaleiedtjh tjuerieh gorresovvedh hijven areaalesoejkesjeprosessi tjñrrh. Vuartesjh aaj boelhkem [Regijonaale soejkesjimmie jñh areaalereereme, s. 1.](#)

b) Duedtie/Vætnoe.

Guejmieh latjkoeh viehkiehtidh duedtiem/vætnoem evtiedidh goh kultuvre, faage jñh jieleme. Guejmieh sijhtieh laavenjostedh juktie duedtiem/vætnoem däärjoehtidh jñh sjiehteladtije prosjektigujmie jñh raaivarimmiejgujmie Trööndelagesne viehkiehtidh.

c) Sjugniedihks jieleme.

Guejmieh latjkoeh sjugniedihks jielemem (kultuvrejieleme) däärjoehtidh jñh evtiedidh gusnie saemien tjeahpoe jñh kultuvre vääroeminie sjidhtieh goh akte sjiere barkoesuerkie jielemeevtiedæmman. Guejmieh sijhtieh barkedh tjirrehtimmien åvteste aktede programmeste juktie maahtoem jñh viermieh saemien kultuvrejielemebarkiji gaskem nænnoestehtedh.

d) Gründeregiehtelimmie, entreprenørskape jñh innovasjovne.

Guejmieh sijhtieh sjiehteladtedh juktie entreprenørskapem jñh orresjugniedimmien däärjoehtidh åarjelsaemien dajvine Trööndelagesne, daan nuelesne struktuvrh bigkedh mah gründeridie gorredieh jñh daajroem jñh viermieh dej bijre bigkieh.

e) Jielemeevtiedimmie noeride.

Guejmieh latjkoeh sjiehteladtedh guktie saemien noerh maehtieh sielth aelkedh, jñh saemien teemah daennie ektiedimmesne lokngesuvvieh. Tjielth byöroeh meatan vaaltasovvedh daennie barkosne, jñh barkoe maahta dorjesovvedh Ungt entreprenørskapen maallen mietie jallh laavenjostosne dejnie.

g. Saemien fealadasse.

Guejmieh latjkoeh skraejriem vaeltedh, beetnehvierhtieh däärjodh jñh evtiedimmien saemien fealadasseste mij dääjresidie bigkie, bæjjese fulkedh åarjelsaemien dajvine Trööndelagesne. Dotkeme lea vihkeles juktie saemien fealadassest gahkiebasse evtiedidh. Guejmieh sijhtieh dan åvteste ovnessie dotkemebyjresigujmie laavenjostedh juktie gemtebe daajroevåaromem åadtjodh fealadassen ovnessie bieliej bijre saemien dajvine.

Saemien tjeahpoe jñh kultuvre

Guejmieh latjkoeh akte gellielaaketje saemien tjeahpoe- jñh kultuvrejielede jolle kvaliteeteste mij lea stieresne gaajhkesidie, aktem jielije voenges- jñh staaresiebriedahkem sjugnede.

Guejmieh sijhtieh ektesne sjiehteladtemen bijre laavenjostedh juktie saemien tjeahpoe- jñh kultuvredarjomh jñh saemien kultuvreinstitusjovnh evtiedidh.

a. Kulturreinstitusjovnh jñh -gñehtelimmieh¹

Guejmieh edtjeh laavenjostedh juktie hoksedh kulturreinstitusjovnh mah byögkeles gñehtelimsdårjoem fylhkentjìelteste dåastoeh, gorredieh daajroe jñh saemien tjeahpoe jñh kultuvre leah jolle kvaliteeteste sijnen programmeradimmesne jñh bievnemisnie.

Guejmieh edtjeh barkedh dokumentasjovnem, gorredimmiem, sñjehteladtemem jñh bievnemem saemien kulturrehistovrijistie nænnoestetedh museuminie Trööndelagesne.

Guejmieh latjkoeh saemien festivaalh jñh festivaalh saemien öörnedimmiejgumie leah vihkeles areenah juktie saemien kultuvreem våajnoes darjodh jñh dååjremen jñh bievnemen gaavhtan saemien tjeahpoe- jñh kultuvresmaaregijstie.

Guejmieh latjkoeh vihkeles jienebh saemien gaavnedimmiesijjeh sjugniedidh.

b. Saemien kulturreinstitusjovnh jñh festivaalh

Guejmieh sijhtieh viehkiehtidh hoksedh doh saemien kulturreinstitusjovnh jñh festivaalh mah joe gååvnesieh veanhtadamme mierietsiehkieh jñh nuepieh utnieh juktie sijnen faalenassh jñh sijnen darjomh guhkiebasse evtiedidh. Guejmieh sijhtieh ektesne barkedh akten stuerebe staateles mierien åvteste daan åssjelasse.

Trööndelagen fylhkentjìelte aaj aktem sñejhme dñedtem åtna dej saemien kulturreinstitusjovni åvteste, jñh szejhta dan åvteste dårjodh jñh ånnetji ånnetji fierhtenjaepien gñehtelimmie-, evtiedimmie- jñh råajvarimmiedårjoem lissiehtidh dejtie. Daan biejjien dah leah Saemien Sijte, Åarjelhsaemien Teatere jñh festivaalh Raasten Rastah jñh Tjaktjen Tjåanghcoe.

Trööndelagen fylhkentjìelte lea riejries aktem stuerebe dñedtem vaeltedh beetnehdårjoen åvteste Saemien Sijtese. Guejmieh vuesiehtieh Stoerredigkien gietedæmman Stoerredigkiebievnesistie 8 (2018-19) "Kulturens kraft"² jñh St.b. 6 "Oppgaver til nye regioner" 2018-2019. Stoerredigkiebievnesisnie 8 tjåådtje akte museumbievnesie edtja åvtese biejesovvedh mij edtja tsiehkien museumesuarkan gñehtjedidh, aaj tsiehkien dejtie saemien museumide, tjoevkesisnie museumereformeste jñh museumi båtijen aejkien haestemh jñh nuepieh digkiedidh. Trööndelagen fylhkentjìelte aktem tjìelke sjaavnjoem buakta aktem stuerebe regionaale dñedtem åadtjodh.

Guejmieh utnieh goh joekoen vihkeles dñhte soejkesjamme bigkeme Saemien Sijtesne tjìrrehtamme sjædta, jñh Saemien Sijte mierieh åådtje juktie jñjtjemse dej evtiedimmie- jñh bigkemesoejkesji mietie evtiedidh mah leah våaroemasse biejesovveme dan soejkesjamme bigkemasse. Guejmieh edtjeh aaj sñjehteladtedh guktie Saemien Sijte dñedtem vaalta akten viermien åvteste ektiedamme åarjelsaemien museumegñehtelæmman. Rørosmuseet aktem

¹ Kulturreinstitusjovnh jñh gñehtelimmieh – daesnie mielebe kulturreinstitusjovnh Trööndelagesne mah eah leah saemien jñh mah byögkeles dårjoem åadtjoeh.

² Bievnesie gñetesåvva Stoerredigkeste 2019.

sjiere diedtem átna musuemgihtelimkien ávteste sov dajvesne, jñh diedtem átna saemien kultuvrehistovrijen ávteste ektiedamme öörnegasse Verdensarv Røros Cirkumferensine.

c. Gærjagåetie, lidteratuvre.

Guejmieh edtjeh viehkiehtidh guktie åarjelsaemien giële jñh lidteratuvre leah tjarke stieresne jñh våajnoes abpe Trööndelagesne.

Trööndelagen fylhkentjielte sæjhta eadtjohkelaakan bæjhkoehimmieh dåarjoehtidh saemiengieledh lidteratuvreste, joekoen åarjelsaemien giëlesne.

d. Kultuvrelle skuvlevoesse.

Guejmieh sijhtieh bievnemem saemien kultuvreste jñh kultuvregoerkesistie skuvline nænnoestehtedh. Produksjovnh saemien sisveginie Kultuvrelle skuvlevoessesne mah fylhkese faalasuvvieh edtjeh dovne gellielaaketje årrodh jñh jolle kvaliteetem utnedh.

Kultuvremojhtesereereme

Guejmieh dam daaletje jñh hijven laavenjostoem kultuvremojhtesereeremisnie jårhkieh kultuvremojhteselaaken mietie, v. Mieriedimmie faageles diedtejoekedimmien bijre kultuvremojhteselaaken mietie, § 3 laavenjostoediedte. Seahkarrimmie gaskemsh, faageles låtnoehimmie jñh praktikheles sjihtedimmie leah våarome laavenjostose.

Bielie 2 Saemien giële

Guejmieh sijhtieh ektesne aktem eadtjohke diedtem vaeltedh gorredimmien jñh evtiedimmien ávteste saemien giëlijste.

Guejmieh salkehtæmman NBS 2016: 18 Vaajmoegiële vuesiehtieh jñh dihte byöroe våaroeminie årrodh barkose saemien giëligujmie. Guejmieh sijhtieh råajvarimmieh salkehtimmesne «Vaajmoegiële» bæjjese fulkedh gosse råajvarimmiejgujmie nearhka.

Guejmieh latjkoeh saemien giëlh leah seammavyörtegs giëlh jñh nöörjen giëline mirrestellieh. Átnoe saemien giëlijste lea akte vihkeles reakta. Saemien giëlh aaj vihkeles kultuvreguedtijh jñh aktem giëledh gellievoetem siebriedahkesne sjugniedieh. Trööndelagen fylhkentjielte aktem sjiere diedtem átna gorredimmien jñh evtiedimmien ávteste åarjelsaemien giëleste. Guejmieh seamma tñjjen meatoeh lea daerpies tsiehkide bueriedidh upmejesaemien giëlese Nöörjesne.

Guejmieh meatoeh barkoe/iedtjh leah vihkeles juktie saemien giëlh vaarjelidh jñh nænnoestehtedh vaarjelimmie- jñh jieliehtimmieboelhken.

Saemielaaken gielenjoelkedassh j̄ih jeatjah laakh guejmide ̄aeliedieh saemien gielereaktah gorredidh. Guejmieh edtjeh dan ̄avtete hoksedh saemien gielh evtiesuvvieh j̄ih v̄ajnoes dorjesuvvieh. Guejmieh edtjeh eadtjohke ̄atnose saemien gielijste sj̄iehteladtedh sj̄ȳohtehke areenine.

a) Saemielaaken gielenjoelkedassh seahkaridh

Guejmieh dam juhtije barkoem gorredieh guektiengielevoetevierhtiej tj̄irrh j̄ih 3-jaepien darjomesoejkesjigujmie ̄atnoen bijre daejstie vierhtijste.

Saemiedigkie guektiengielevoetevierhtieh d̄āarje fylhkentj̄ieltese fierhten jaepien j̄ih tsihkestahta fylhkentj̄ielte seamma j̄ijnjh j̄ijtse vierhtieh saemien gielebarkose d̄āarje.

b) Toelhkestimmie.

Guejmieh latjkoeh vuartasjidh mejtie nuepie ḡāavnese aktem ̄aarjelsaemien toelhkedienesjem evtiedidh latjkoebolhken.

c) Saemien gielerjarngh

Saemien gielerjarngh edtjeh saemien gielēm j̄ih kultuvrem j̄ieliehtidh, n̄ænnoestehtedh j̄ih gorredidh dej tj̄ielkestamme daerpiesvoeti mietie. Saemiedigkie rȳoktesth d̄āarjoem vadta j̄ih fylhkentj̄ielte evtiedimmievierhtieh vadta saemien gielerjarnghide mah dienesjh saemien ̄arroejidie huksieh Tr̄ōndelagesne.

Guejmieh latjkoeh sj̄iehteladtedh guktie gielerjarngh evtiedimmienuepieh ̄aadtjohē j̄ih laavenjostoe gielerjarngh gaskem n̄ænnoes̄abpoe sj̄ædta.

d) Saemien sijjienommh.

Guejmieh latjkoeh vihkeles saemien sijjienommh s̄ijse tj̄ōonghkedh, dejtie vihtiestidh j̄ih dej bijre bievnedh. Saemien sijjienommh edtjeh v̄ajnoes dorjesovvedh j̄ih eadtjohke ̄atnosne ̄arrodh.

Fylhkentj̄ielte h̄aksa sijjienommh n̄ænnoestamme sj̄idtieh dejnie ̄argaanine mah luhpiem utnieh nommh j̄āahkesjidh. Saemiedigkie maahta faageles maahtoem vedtedh.

e) Bievnes.

Guejmieh sijhtieh raerieh j̄ih b̄ihkedimmiem vedtedh tj̄ieltide/dajvide mah sijhtieh aelkedh saemien gielebarkojne barkedh.

Guejmieh sijhtieh bievnes vedtedh institusjovvide mah d̄āarjoem Saemiedigkeste jallh fylhkentj̄ielteste d̄āastoeh, ̄aeliedimmiej bijre saemien gielēatnoen muhteste. Fylhkentj̄ielte bievnes vadta j̄ijtse nedtes̄ajrojne saemien gieli bijre, stipendeōornegi bijre, saemien gieleveeljemen bijre skuvlesne j̄ih saemien gielekampanji bijre. S̄iejhme bievnes nedtes̄ajrojne edtjeh dovne saemien j̄ih n̄ōorjen gielesne ̄arrodh.

Guejmieh sijhtieh daerpiesvoetem j̄ih nuepiem goerehtidh guktie aaj maahta digitaale vuekieh ̄aarjelsaemien gielesne b̄æjhkoehidh.

Bielie 3 Laavenjostoem aarhte

- a. Saemien raerie Trööndelage lea Trööndelagen fylhkentjiielten raeriestimmeles årgaane saemien gyhtjelasside jiih aamhtesidie. Guejmieh latjkoeh Saemien raerie lea akte vihkeles areena juktie jaabnan daam latjkoem dibrehtidh jiih digkiedidh. Saemiedigkie aktem tjirkijem raeresne nammoehtamme.
- b. Laavenjostoe daan latjkoem tjirrh lea jiihtjevyljehke vääroemisnie göökte seammavyörtogs guejmiej gaskem. Latjkoe ij laavenjostoem hööpht dejnie aamhtesinie mah eah leah neebneme daennie latjkosne.
- c. Jaabnan tjäängkoe saemiedigkiepresidenten jiih fylhkentjiielten åejvien gaskem hööltesuvvieh. Reeremh tjäängkhenieh unnemes ikth jaepien. Tjäängkoej aajkoe lea laavenjostoe jiih iktedimmie jiih sjyöhtehke haestemh digkiedidh.
- d. Tjäängkoejne guejmiej gaskem politihkeles njeptjesne sæjhta veelebe digkiedidh jiih vuj aaj prioriteradimmieh darjodh ovmessie faagesuerkiej bijre jiih fierhten kultuvreinstitusjovnen evtiedimmien, barkoej jallh prosjekti bijre.
- e. Reeremh dej ovmessie faagesuerkiej sisnjeli edtjeh juhtije laavenjostoem utnedh dan guhkiebasse barkoen bijre latjkoste, jiih tjäängkoej daerpiesvoeten mietie tjirrehtieh.
- f. Sjiiere latjkoeh dorjesuvvieh reektemen bijre jiih daerpiesvoeten mietie.
- g. Laavenjostoelatjkoe lea faamosne 4 jaepieh, goske dihte jaarhka jallh orre latjkoe sijjeste båata. Ajve guejmieh maehhtieh jarkelimmieh daennie latjkosne darjodh.
- h. Daate latjkoe faamoem åådtje gosse Fylhkendigkie jiih Saemiedigkien leah latjkoem nænnoestamme.
- i. Fiereguhte guejmie maahhta latjkoem hiejhtedh unnemes akten jaepien biieljelimmie åvtelhbodti.
- j. Latjkoem väärome lea gaskenasjonaale latjkoeh jiih åeliedimmieh aalkoealmetji reaktaj bijre, jiih aaj nasjonaale laakh, mieriedimmieh jiih njoelkedassh mah leah saemien iedtji bijre jiih laavenjostoem stuvrie.
- k. Latjkoe ij maehhtieh åtnasovvedh juktie siejhme laakh gaertjiedidh.
- l. Fiereguhte guejmie diidtem åtna ekonomeles vierhtieh læjkodh juktie latjkoem åssjalommesem illedh.
- m. Byjrese jiih miiirrestalleme leah vihkeles gaajhkine suerkine latjkosne jiih edtjeh hævvi vääroemasse biijesovvedh.

- n. Regjovnerformen gaavhtan giejmieh maehtieh jeatjah laavenjassh, diedtem, öörnedimmiem jih ráállah áadtjodh. Daej fáantoej gaavhtan giejmieh maehtieh daam laavenjostoelatjkoem revideradidh.
- o. Doh ekonomeles áeliedimmieh mah leah latjkose ektiedamme gietesuvvieh giejmiej fierhten jaepien budsjedtesne.

Samarbeidsavtale mellom Sametinget og Trøndelag fylkeskommune 2019- 2022

Samfunns mål: Å styrke og synliggjøre samisk språk, kultur og samfunnsliv i Trøndelag

Overordnet mål med avtalen er å legge forholdene til rette for et varig fast samarbeid mellom partene i saker som angår samer og samiske områder i Trøndelag, samt å prioritere disse i fellesskap.

Partene vil ta et aktivt ansvar for sikring og utvikling av samisk språk, kultur og samfunnsliv. De har et særskilt ansvar for å ta vare på og legge til rette for utvikling av sørsamisk språk, kultur, næringsliv og samfunn for øvrig. Partene vil derfor samarbeide om en felles politikk på området i form av et omforent dokument som grunnlag for en politisk beslutning både i Sametinget og i Trøndelag fylkeskommune. Partene er innforstått med at det sørsamiske området strekker seg utover fylkets grenser, og at partene er seg det bevisst.

Avtalen må sees i lys av fylkeskommunens nye rolle som samfunnsutvikler som Stortinget løftet og forsterket i Regionalmeldingen (Meld. St.nr.22 (2015-16) Nye, folkevalgte regioner – rolle struktur og oppgaver og at Trøndelag fylkeskommune er forvaltingsfylkeskommune for samisk språk.

Del 1 Samisk kultur og samfunnsliv

Regional planlegging og arealforvaltning

Naturgrunnlaget for samisk kultur og næringsutøvelse er under press. Partene er enige om at dette kan motvirkes gjennom en aktiv og bevisst planlegging på fylkesnivå. Partene har som mål at samisk samfunnsutvikling, kultur, og næringsutøvelse tas hensyn til og får utviklingsmuligheter i regional planlegging og arealforvaltning.

- a. Partene vil ta et aktivt medansvar for sikring av naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv i fylket.
- b. Partene anser utvikling av samiske samfunn som en viktig del av regional planlegging.
- c. Prinsippene i Sametingets planveileder skal legges til grunn i regionale planprosesser. Trøndelag fylkeskommune vil utarbeide Regional plan for arealbruk i 2019/2020. reindrift skal inngå i planen.

Folkehelse – helse og sosialtjenester

Den samiske befolkningen har ifølge nasjonale lover og internasjonale konvensjoner rett til en helse- og sosialtjeneste som tar utgangspunkt i samisk språk og kultur.

Partene er enige om at likeverdige helse- og sosialtjenester for den samiske befolkningen er en målsetting.

Partene er enige om at helse- og sosialtjenester tilpasses og tilrettelegges den enkeltes behov.

Partene er enige om at det er behov for mer forskningsbasert kunnskap, samt samarbeid, prioriteringer og felles innsats på alle nivåer for å nå målsettingen om et likeverdig helse- og sosialtilbud.

Bypolitikk

Samer i byer har rett og krav til gode og likeverdige tilbud når det gjelder utøvelse av egen kultur, bruk av egne språk og opplærings- og velferdstilbud som ivaretar den enkeltes behov.

Partene skal samarbeide for at rettighetene og tilbud til samer i byer ivaretas.

Tråante 2017 var en viktig og storslått markering av 100 årsjubileet for samenes første landsmøte. Partene vil ta initiativ til at spørsmålet om et årlig Tråante-arrangement og Trondheims rolle som samisk bykommune kan bli realisert. Samarbeidet mellom Trondheim kommune, Sametinget og Trøndelag fylkeskommune videreføres for å støtte opp om initiativ som kan bidra til dette. Denne utviklingsoppgaven må løses med utgangspunkt i samiske miljø og organisasjoner.

Opplæring

Partene er enige om at god opplæring og gode oppvekstvilkår for samiske barn og unge er sentralt for en positiv utvikling i fylket, og vil samarbeide om utviklingen av ulike tiltak, prosjekter og aktiviteter der barn og unge er involvert.

a. Rett til samisk opplæring.

Partene skal arbeide for at alle elever i videregående opplæring får tilbud om opplæring i samisk.

Partene skal bidra til at fylkeskommunale videregående skoler tilrettelegger for opplæring i samiske språk, samiske fag og om samisk kultur og historie.

b. Læreplaner og tilbudsstruktur for videregående skoler.

Partene skal arbeide for at samisk innhold styrkes i fornyelsen av læreplanene, og vil bidra til utvikling av det samiske innholdet i læreplanene.

Fylkeskommunen skal være en pådriver for at disse elementene blir vektlagt i undervisningen.

c. Læremidler.

Partene skal samarbeide om å kartlegge behovet for læremidler.

Partene skal samarbeide med Kunnskapsdepartementet når det gjelder tilkuddsordninger til læremidler i videregående opplæring med sikte på å få til gode ordninger som fremmer samiske læremidler. Det er særlig behov for å gi sørsamiske læremidler et løft.

d. Kompetanseprogram.

Partene anerkjenner at voksenopplæring i samisk språk, spesielt til foreldre som har barn som har opplæring i og på samisk i skolen, vil styrke språkkompetanse og bruk av samisk i fylket.

Partene vil synliggjøre behovet og arbeide for rekruttering av flere samiskspråklige lærere, særskilt i samiske fag. Sametinget og fylkeskommunen samarbeider om å utforme felles stipendordninger for å rekruttere samisktalende lærere.

Det er stort behov for samisk kompetanse på flere samiske fagområder. Partene vil ta initiativ til at det utvikles et universitets- og høgskoletilbud for flere fagområder.

Tilrettelagt karriereveiledning må bli en del av skolehverdagen for samisk ungdom.

e. Forskning og Utvikling.

Partene er enige om å samarbeide for å fremme samisk forskning med formål om å øke forskningsaktiviteten innenfor sørsamisk språk, kultur, samfunnsliv og historie i Trøndelag.

f. Ressursskoler.

Røros og Grong videregående skoler har et særskilt ansvar som sørsamiske ressurskoler innenfor samiske fag i videregående skole. Ressursskoleansvaret innebærer å gjennomføre, gi en forutsigbar helhet og videreutvikle opplæringen i samiske fag i regionen og i det sørsamiske området.

Næring

Partene ønsker et livskraftig, robust og allsidig samisk næringsliv som bygger på og tar hensyn til samisk kultur, natur og miljø.

Partene vil derfor samarbeide for et variert næringsliv som danner og bevarer grunnlaget for livskraftige lokalsamfunn der mennesker ønsker å bo. Partene vil koordinere og samordne strategier for næringsutvikling i Trøndelag. Partene er enig om at entreprenørskap og innovasjon både innen nye og tradisjonelle næringer er viktig for å skape flere arbeidsplasser, og vil derfor arbeide aktivt for tiltak og prosjekter knyttet til det.

De sørsamiske området strekker seg over tre fylker og to land. Samarbeidet med Nordland og Hedmark og de tre länenene i Sverige bør styrkes og utvikles.

a. Reindrift.

Partene er enige om at arealvernet for reindriften må sikres. Reindriften er utsatt for press fra mange hold og har derfor et spesielt behov for vern av sine beiteområder. Reindriften arealinteresser må ivaretas gjennom gode arealplanprosesser. Se ellers avsnittet Regional planlegging og arealforvaltning, s. 1.

b. Duedtie/Vætnoe.

Partene er enige om å bidra til å utvikle duedtie/vætnoe som kultur, fag og næring. Partene vil samarbeide om å fremme duedtie/vætnoe og bidra til tilretteleggende prosjekter og tiltak i Trøndelag.

c. Kreativ næring.

Partene er enige om å fremme og utvikle kreativ næring (kulturnæring) med basis i samisk kunst og kultur som et satsingsområde for næringsutvikling. Partene vil arbeide for at det gjennomføres program for å styrke kompetanse og nettverk blant samiske kulturnæringsaktører.

d. Gründervirksomhet, entreprenørskap og innovasjon.

Partene vil legge til rette for å fremme entreprenørskap og nyskaping i de sørsamiske områdene i Trøndelag, herunder bygge strukturer som ivaretar gründere og bygger kunnskap og nettverk rundt disse.

e. Næringsutvikling for unge.

Partene er enige om å legge til rette for at samisk ungdom kan starte bedrifter, og at samiske tema blir løftet fram i denne sammenhengen. Kommunene bør involveres i dette og arbeidet kan skje etter mønster fra eller i samarbeid med Ungt entreprenørskap.

f. Samisk reiseliv.

Partene er enig om å initiere, finansiere og følge opp utvikling av samisk opplevelsesbasert reiseliv i sørsamiske områder i Trøndelag. Forskning er viktig for å videreutvikle samisk reiseliv. Partene vil derfor gå sammen med ulike forskningsmiljø for å bringe fram et bredere kunnskapsgrunnlag knyttet til ulike sider ved reiseliv i samiske områder.

Samisk kunst og kultur

Partene er enige om at et mangfoldig samisk kunst- og kulturliv av høy kvalitet som er tilgjengelig for alle bidrar til levende lokal- og bysamfunn.

Partene vil samarbeide om å legge til rette for utvikling av samiske kunst- og kulturaktiviteter og samiske kulturinstitusjoner.

a. Kulturinstitusjoner og –virksomheter¹

Partene skal samarbeide for å sikre at kulturinstitusjonene som mottar offentlige driftstilskudd fra fylkeskommunen ivaretar kunnskap og formidling av samisk kunst og kultur av høy kvalitet i sin programmering og formidling.

Partene skal arbeide for å styrke dokumentasjon, sikring, tilrettelegging og formidling av samisk kulturhistorie ved museene i Trøndelag.

Partene er enige om at samiske festivaler og festivaler med samiske arrangement er viktige arenaer for synliggjøring av samisk kultur og for opplevelse og formidling av samiske kunst- og kulturuttrykk.

Partene er enige om at det er viktig å skape flere samiske møteplasser.

b. Samiske kulturinstitusjoner og festivaler¹

Partene vil bidra til å sikre de etablerte samiske kulturinstitusjonene og festivalene forutsigbare rammebetingelser og rom for videreutvikling av sitt tilbud og sine aktiviteter. Partene vil sammen arbeide for en større statlig ramme til formålet.

Trøndelag fylkeskommune har et allment ansvar for de samiske kulturinstitusjonene og vil derfor søke og gradvis øke årlig drifts- og prosjekttilskudd til disse. I dag gjelder dette Saemien Sijte, Åarjelhsaemien Teatere, Aajege språk og kultursenter og festivalene Raasten Rastah og Tjaktjen Tjåanghcoe.

Trøndelag fylkeskommune er beredt til å ta et større ansvar for finansiering av Saemien Sijte. Partene viser til Stortingets behandling av St.m.8 (2018-19) «Kulturens kraft»² og St.m. 6 «Oppgaver til nye regioner» 2018-2019. St.m.8 uttrykker at det skal legges fram en museumsmelding som skal gjennomgå situasjonen for museumssektoren, inkludert de samiske museene, i lys av museumsreformen og drøfte framtid utfordringer og muligheter for museene. Trøndelag fylkeskommune uttrykker et tydelig ønske om å få et større regionalt ansvar.

Partene ser det som spesielt viktig at den planlagte utbyggingen ved Saemien Sijte blir gjennomført og at Saemien Sijte sikres rammer til å utvikle seg i tråd med de utviklings- og utbyggingsplanene som er lagt til grunn for den planlagte utbyggingen.

I tillegg skal partene legge til rette for at Samien Sijte tar ansvar for et nettverk knyttet til sørsamisk museumsvirksomhet. Rørosmuseet har et spesielt ansvar for museumsvirksomhet i sitt område, og for samisk kulturhistorie knyttet til Verdensarv Røros med Cirkumferensen.

¹ Med «kulturinstitusjoner og –virksomheter» menes det her kulturinstitusjoner i Trøndelag som ikke er samiske og som mottar offentlig støtte.

²Meldingen behandles av Stortinget i løpet av 2019.

c. Bibliotek, litteratur.

Partene skal bidra til at sørsamisk språk og litteratur er godt representert og formidles bredt i Trøndelag.

Trøndelag fylkeskommune vil bidra aktivt til utgivelser av samiskspråklig litteratur, spesielt litteratur på sørsamisk.

d. Den kulturelle skolesekken.

Partene ønsker å styrke formidlingen av samisk kultur og kulturforståelse i skolene. Det skal tilstrebes bredde i uttrykk og høy kvalitet i produksjonene med samisk innhold i Den kulturelle skolesekken som tilbys i fylket.

Kulturminneforvaltning

Partene viderefører det eksisterende og gode samarbeidet i forvaltningen av kulturminner etter kulturminneloven, jf. Forskrift om faglig ansvarsfordeling etter kulturminneloven, § 3 samarbeidsplikt. Samarbeidet skal baseres på gjens

idig respekt, faglig utveksling og praktisk tilpasning.

Del 2 Samisk språk

Partene vil sammen ta et aktivt ansvar for sikring og utvikling av samiske språk.

Partene viser til NOU 2016: 18 *Hjertespråket* og at denne bør ligge til grunn for arbeidet med samiske språk. Partene vil følge opp tiltak i «Hjertespråket» etter hvert som de iverksettes.

Partene er enige om at de samiske språkene er likeverdige språk og likestilte med norsk. Bruk av samiske språk er en grunnleggende rettighet. De samiske språkene er også viktige kulturbærere og bidrar til språklig mangfold i samfunnet. Trøndelag fylkeskommune har et særskilt ansvar for sikring og utvikling av sørsamisk. Partene anerkjenner samtidig behovet for bedring av vilkårene for det umesamiske språket i Norge.

Partene erkjenner at arbeid/innsats for å bevare og styrke samiske språk i bevarings- og revitaliseringsfase er viktig.

Samelovens språkregler og andre lovverk forplikter partene til å ivareta samiske språkrettigheter. Partene skal derfor arbeide for at de samiske språkene utvikles og synliggjøres. Partene skal legge til rette for aktiv bruk av samiske språk på aktuelle arenaer.

a. Etterlevelse av Samelovens språkregler.

Partene sikrer det operative arbeidet gjennom tospråklighetsmidlene og 3-årige aktivitetsplaner for bruk av disse midlene.

Sametinget bidrar årlig med tospråklighetsmidler til fylkeskommunen og forutsetter at fylkeskommunen bidrar tilsvarende med egne midler til arbeidet med samiske språk.

b. Tolking.

Partene er enige om at en i avtaleperioden skal se på muligheten for å utvikle en sørsamisk tolketjeneste.

c. Samiske språksentre

De samiske språksentrene skal vitalisere, styrke og bevare samisk språk og kultur med utgangspunkt i definerte behov. Sametinget bidrar med direktetilskudd og fylkeskommunen bidrar med utviklingsmidler til samiske språksentre som betjener den samiske befolkningen i Trøndelag.

Partene er enige om å legge til rette for at språksentrene gis utviklingsmuligheter og at samarbeidet mellom språksentrene styrkes.

d. Samiske stedsnavn.

Partene er enige om at innsamling, dokumentasjon og informasjon om samiske stedsnavn er viktig. Samiske stedsnavn skal gjøres synlige og være i aktivt bruk.

Fylkeskommunen påser at stedsnavn blir vedtatt i de organ som har fullmakt til å godkjenne navn.. Sametinget kan bidra med faglig kompetanse.

e. Informasjon.

Partene vil bidra med råd og veiledning til kommuner/områder som ønsker å satse på arbeidet med samisk språk.

Partene vil informere institusjoner som mottar tilskudd fra Sametinget eller fylkeskommunen om forpliktelser i forhold til bruk av samiske språk. Fylkeskommunen bidrar med informasjon på egne nettsider om samiske språk, stipendordninger, samisk språkvalg i skole og samiske språkkampanjer. Generell informasjon på nettsidene skal være både på samisk og norsk.

Partene vil undersøke behovet og muligheten for at digitale løsninger også kan utgis på sørsamisk.

Del 3 Samarbeidets art

- a. Samisk råd Trøndelag er Trøndelag fylkeskommunes rådgivende organ for samiske spørsmål og saker. Partene er enige om at Samisk råd er en viktig arena for

forankring og jevnlig drøfting av denne avtalen. Sametinget har en oppnevnt representant i rådet.

- b. Samarbeidet gjennom denne avtalen skjer på frivillig basis mellom to likeverdige parter. Avtalen er ikke til hinder for samarbeid i saker som ikke er nevnt i denne avtalen.
- c. Det holdes jevnlige møter mellom sametingspresidenten og fylkesordføreren. Administrasjonene møtes minst en gang i året. Hensikten med møtene er samarbeid og samordning og diskusjon av relevante utfordringer.
- d. I møtene mellom partene på politisk nivå vil en drøfte nærmere og eventuelt foreta prioriteringer når det gjelder ulike fagfelt og de enkelte kulturinstitusjoners utvikling, satsninger eller prosjekt.
- e. Administrasjonene innen ulike fagfelt forutsettes å ha løpende samarbeid om oppfølging av avtalen, og avvikler møter ved behov.
- f. Rapportering avtales separat og ved behov.
- g. Samarbeidsavtalen gjelder for 4 år, inntil den prolongeres eller erstattes av ny avtale. Endringer i avtalen kan bare foretas av partene.
- h. Denne avtalen trer i kraft når Fylkestinget og Sametinget har vedtatt avtalen.
- i. Hver av partene kan si opp avtalen med minst ett års varsel.
- j. Til grunn for avtalen legges internasjonale avtaler og forpliktelser om urfolks rettigheter, samt nasjonale lover, forskrifter og retningslinjer som berører samiske interesser og regulerer samarbeid.
- k. Avtalen kan ikke brukes til å begrense gjeldende lovverk.

- l. Hver av partene er forpliktet til å sette av økonomiske midler for oppfyllelse av avtalens formål.

- m. Miljø og likestilling er gjennomgripende på alle områder i avtalen og skal følgelig legges til grunn.

- n. Regionreformen vil kunne medføre endrede oppgaver, ansvar, organisering og roller for partene. Partene vil kunne revidere denne samarbeidsavtalen i lys av det.

- o. De økonomiske forpliktelsene knyttet til avtalen behandles i partenes årlige budsjett.

Tråante, goeven 13b. 2018

Trondheim, 13. desember, 2018

Aili Keskitalo

Saemiedigkiepresidente
Sametingspresident

Tore O Sandvik

Fylhkenåvteheke
Fylkesordfører